

Єдиний інформаційний освітній простір області як стимулятор розвитку комунікативної культури школярів

Гуділіна С.І., Федеральна державна наукова установа «Інститут змісту і методів навчання» Російської академії освіти

Хіврич В.В., Департамент освіти і науки, молоді та спорту Запорізької обласної державної адміністрації

Анотація. Розглядається єдиний інформаційний освітній простір регіону як додатковий стимул до розвитку комунікативної культури учасників медіафестивалю для школярів на всіх етапах роботи.

Ключові слова: єдиний інформаційний освітній простір, медіасередовище, медіаосвіта, міжнародний освітній проект «медіафестиваль для школярів», комунікативна культура школярів.

У Всесвітній доповіді ЮНЕСКО «До суспільства знань» підкреслюється, що в умовах глобальної інформатизації і комп'ютеризації різноманітних сфер діяльності суспільства, людина буде вчитися, жити і працювати у середовищі розподілених інструментів, ресурсів і користувачів, створювати свої власні мережі поширення знань, розв'язувати етичні, юридичні, фінансові та інші проблеми, пов'язані з циркуляцією інформації у мережі.

Єдиний інформаційний освітній простір області (далі ЄІОП), робота над створенням якого в Запорізькій області розпочалася з 2007 року, уже на шостому році свого становлення підтверджує ці твердження.

Якщо основними ознаками освітньої системи в інформаційному суспільстві є створення нового знання, територіальна та часова незалежність процесів отримання знань, структурне і змістове оновлення процесу навчання, то в ЄІОП області ми якраз і можемо це спостерігати.

Школа не може більше залишатися закритою для реального медіасередовища, яке для підлітків стає частиною їхнього життя через величезні потенційні можливості, багатофункціональність, інтерактивність та комунікативність. Інформаційна насиченість мас-медіа зробили їх одним з основних джерел інформації для сучасного підлітка. Пріоритетним виховним завданням стає розвиток медіакультури підлітка, яка виступає показником рівня розвитку особистості, здатної як до сприйняття різних медіатекстів, так і до оволодіння різними способами комунікації за допомогою технічних засобів.

Результати соціологічного дослідження, проведеного в 2010 році в Україні в рамках міжнародного дослідницького проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді (HBSC)», свідчать, що 62-76 % опитаних учнів та студентів віком від 11 до 17 років щодня проводять перед телевізором або за комп'ютером у середньому від 2-х до 4-х годин, а у вихідні - і до 7 годин.

Вплинути сьогодні на те, щоб діти перестали дивитися телевізор, працювати за комп'ютером або заходити в Інтернет, ми не можемо, та й чи потрібно це, а ось зробити так, щоб таке проведення часу стало для підлітка максимально корисним, ми просто зобов'язані.

Саме з цією метою в Запорізькій області й продовжується робота над створенням єдиного освітнього простору області, в рамках якого створюються і впроваджуються електронні продукти, які сприяють розвитку дитини, а не безцільному, а іноді й небезпечному, спілкуванню в соцмережах або блуканню по сайтах.

З цією ж метою в рамках ЄІОП області створений і розвивається вікі-портал ЗапоВікі, який використовується для реалізації кількох глобальних проектів, для проведення різноманітних конкурсів, веб-квестів, у т.ч. й медіа фестивалю для школярів.

У сучасному освітньому середовищі розпочався та активно крокує вперед процес широкого використання медіатехнологій. Проведені експериментальні дослідження показали, що підлітки з великим інтересом на уроках і на додаткових заняттях освоюють способи роботи з матеріалами мас-медіа, створенням та аналізом текстів газет, журналів, відео, розвиваючи критичне мислення. Все це сприяє розвитку загальної комунікативної культури особистості, як сукупності норм, знань, цінностей і значень.

Існує велика кількість визначень культури. Нас цікавить проблема навчання школярів грамотного і гармонійного входження в комунікативний простір, взаємодія та отримання позитивних результатів від цієї діяльності. Ю. В. Жуков виділяє три групи правил, що становлять комунікативну культуру, - правила комунікативного етикету, узгодження комунікативної взаємодії, самопрезентації. Аналіз досліджень інших учених дозволив виділити декілька умов розвитку комунікативної культури: соціалізація учнів і долучення їх до соціальних цінностей, реалізація культурологічного підходу на основі особистісно-орієнтованого навчання, діалогового, навчального співробітництва. Позитивність занять визначається послідовним переходом з системи навчальних дій в творчу авторську діяльність.

Створюються умови для розвитку уяви і творчих здібностей, тому важливим стає ще й рефлексія діяльності, що створює умови для подальшого розвитку особистості.

Затребуваність якісно нових підходів, засобів і форм навчання сприяло розробці технології організації та проведення міжнародного освітнього проекту «медіафестиваль для школярів», активному старту якого в Запорізькій області звичайно сприяв ЄІОП.

Мету фестивалю слід трактувати широко як інтеграцію шкільного світу зі світом мас-медіа, налагодження співпраці всіх учасників освітнього процесу (учні, батьки, вчителі, адміністрація освітніх закладів, представники ЗМІ та науки) і, безумовно, розвиток комунікативної культури учасників на всіх етапах роботи фестивалю .

Так, у Запорізькій області до медіафестивалю долучились більше 70 загальноосвітніх, позашкільних закладів з п'яти міст обласного підпорядкування та 16 районів області; запорізькі вищі навчальні заклади: Приватний класичний університет та національний університет. У цьому зв'язку були розглянуті питання культури, яку несуть мас-медіа, як до неї ставитися і як розвивати комунікативну культуру на основі традиційних цінностей.

Щороку цілі міжнародного медіафестивалю для учнів конкретизуються і формулюються відповідні завдання. У 2013 році українська сторона запропонувала посилити соціалізацію медіаосвітньої діяльності. Слід зазначити, що медіаосвіта тісно пов'язана з соціалізацією. При цьому треба відразу відокремити «соціалізацію» від «адаптації», яка передбачає звикання до певних умов. Ми ж говоримо про створення таких умов, при яких у дітей формується нове ставлення до створюваної медіаінформації, виробляються базові цінності.

Санжаревський І.І. зазначає, що «соціалізація дорослих виражається головним чином у зміні їхнього зовнішнього поведіння, у той час як дитяча соціалізація коректує базові ціннісні орієнтації. Дорослі можуть оцінювати норми; діти здатні тільки засвоювати їх. Соціалізація дорослих часто припускає розуміння того, що між чорним і білим існує безліч відтінків. Соціалізація дорослих спрямована на те, щоб допомогти людині опанувати визначеними навичками; соціалізація дітей формує головним чином мотивацію їх поведінки». Соціалізаційна спрямованість медіаосвітньої діяльності повинна допомогти дітям вибрати життєві позиції з актуальних для них проблем.

Для підвищення соціальної мотивації було запропоновано новий змістовний напрямок «Мала батьківщина» за двома напрямками: «Нерукотворне диво» - медійна робота про об'єкти природи (ріки, ліси, гори, природні пам'ятки і т.д.), які знаходяться в рідному селі, місті, вулиці, районі; «Рукотворне диво» - медійна робота про об'єкти, які створені людиною і знаходяться в рідному селі, місті, вулиці, районі.

Створено багато цікавих робіт, наприклад:
- «Поглянь навколо себе». Томіліна Маргарита і Томіліна Анастасія, учениці 11 класу Радивонівської середньої школи Приазовського району Запорізької області. Мета проекту: показати, що навколо тебе є гарні місця, але ми не помічаємо їх у своєму повсякденному житті, для нас вони стали буденними... З відгуків про роботу: «За час навчання в школі дівчатка довгий час займалися в географічному гуртку, збирали фото і відео матеріали про природу своєї місцевості, готували разом з вчителями географії та біології проекти про стан природи свого села. Набраний фотоматеріал вони захотіли викласти в рамках медіафестивалю. Робота має ряд недоліків, але це повністю дитяча творчість. Учитель інформатики Радивонівської школи Маслюк Д.А.».

- Фоторепортаж «Колиска цивілізації», Мішустої Ганни Юріївни, 7 клас, Мелітопольської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 6 Мелітопольської міської ради Запорізької області. З відгуку Король О.О., вчителя історії: «Хобі Мішустої Ганни - фотографування пам'яток культури, історичних об'єктів. Учениця має талант бачити все навколо іншими очима, зауважує цікаве в звичайному. Роботи Ганни прикрашають шкільний фото-вернісаж «Цікаве навколо нас». Останнім часом дівчинка з захопленням збирає матеріал, присвячений історії рідного краю».

- Презентація «Моя Москва» (Спіцина Марія Олексіївна, 11 клас ГБОУ СЗШ № 1405, м. Москва) розповідає про район, де знаходиться школа. У презентації розроблений маршрут екскурсії з відвідуванням улюблених для автора місць в Москві. Проект являє собою презентацію Power, яка була зроблена до уроку екології в 11 класі.

- Шипілова Ксенія (2-а кл. ГБОУ ЗОШ № 858, м. Москва) представила роботу «Як влаштований мій дім», в якій розповідається історія створення людського житла і особливості облаштування сучасного будинку. Проведена дослідна та практична робота по вивченню роботи інженерних систем сучасного будинку. З відгуків про роботу Голотіної М.Я.: «Автор проектної роботи торкнувся в ході підготовки важливих питань в різних галузях знань, у тому числі історії, природознавства, охорони здоров'я людини. Робота була виконана на серйозному, «дорослому» рівні, самостійно, за технічної підтримки батьків. Підготовлена презентація точно і наочно відображає суть піднятої проблеми. Крім цього підготовлений наочний матеріал для демонстрації - діючі макети водопроводу і електромережі».

Процес створення медіапроектів формує комунікативну культуру учасника, бо дитині потрібне постійне спілкування з партнерами, інформаційними ресурсами, використання комп'ютерних технологій.

Відкриття медіафестивалю вже традиційно починається з телемосту, на якому школярі мають можливість не тільки привітати один одного, але й обговорити актуальні для них теми медіапроектів. Це важливий етап розвитку комунікативної культури забезпечення взаєморозуміння між людьми, коли діти вчаться розуміти один одного, дивитися на проблему «з боку», «з різних сторін», виявляти доброзичливість, ввічливість і тактовність, відкрито вести розмову про конкретні справи, слухати і сприймати нову інформацію, при цьому вміти критично оцінювати і відстоювати власну думку.

Результатом обговорення став колективний проект «Екологія в нашому житті», який об'єднує різні напрямки - екологія навколишнього середовища, Інтернету, культури мови, харчування, рідного краю та ін.. Результати дослідження розміщуються на вікі-сайті, що дозволяє створювати гіпертекст з розміщенням будь-якої візуальної інформації (малюнки, таблиці, схеми), внутрішніх і зовнішніх посилань на інтернет-ресурси та аудіовізуальні тексти. Вікі-технології дозволяють створювати колективний ресурс з коментарями та відгуками, що зробило цю форму мережного спілкування

популярною. Використання на медіафестивалі вікі-технології розкриває ще одну форму розвитку комунікативної культури, побудовану на основі співробітництва.

Комунікативна культура повинна ще проявлятися в самоосвіті, яка допомагає людині бути незалежною, самостійною особистістю. «Перш за все необхідно навчитися здобувати знання. Однак, враховуючи швидкі зміни, пов'язані з науковим прогресом і новими формами економічної і соціальної діяльності, необхідно поєднувати досить широкі загальні культурні знання з можливістю глибокого осягнення обмеженого числа дисциплін. Загальний культурний рівень є деяким чином пропуском до безперервної освіти, оскільки він прищеплює смак до освіти, а також є його основою» (Жак Делор).

«Навчання протягом усього життя» має, як правило, безсистемний характер, тож людина, яка здатна грамотно визначати свої інформаційні потреби, оперативно працювати з інформацією і використовувати комунікативні вміння, має великі переваги. У цьому аспекті всі майстер-класи фестивалю були представлені в Інтернеті, у Запорізькій області презентувались у рамках ЄІОП. Учасникам пропонувалося самостійно познайомитися з медіатехнологією і створити в цій технології проект. Були проведені наступні майстер-класи: «Музичний сайт: від концепції до соціального просування», «Технологія створення анімаційного ролика за допомогою програми Macromedia Flash», «Технологія створення аудіо медіатекстів (радіопрограм)», «Вікі-технології для колективного проекту», «Аналіз фільму», «Етапи створення шкільної газети», «Розміщення робіт в Інтернеті. Інтернет-сервіси для створення медіапродукту».

На завершальному етапі проведення медіафестивалю учням також надається можливість розвивати свою комунікативну культуру. Усі медіапроекти виставлені в Інтернеті, їх можна швидко знайти, зайшовши в ЄІОП, з ними кожен може познайомитися. Медійні проекти створюють сильне емоційне поле, тому байдужих не буває.

Процес взаємозв'язку і взаємодії учнів проходить або у формі форуму, організованого в межах ЄІОП на ЗапоВікі, або у формі голосового чату чи відеоконференції, коли даються оцінки проектів. Учасники обговорення зазвичай доброзичливо коментують роботи однолітків і на рефлексивному рівні роблять висновки для себе, як працювати в команді і проводити дослідження, яким чином можна спілкуватися і домовлятися, створювати позитивний настрій у спілкуванні. Для підтримки позитивної атмосфери спілкування важливим є обговорення не тільки своїх, але і чужих проектів. Кожен хоче почути оцінку і коментарі інших людей до себе, їхнє ставлення до викладеної теми та оцінку медійної роботи. Можна спостерігати, як розвивається комунікативна культура, формуються етичні навички, змінюється стиль спілкування.

Проводячи міжнародний медіафестиваль всього лише другий рік поспіль, ми вже зараз побачили його додаткові можливості. Соціалізація і

комунікативна культура дітей прямо і опосередковано формується і після закінчення медіафестивалю.

Так, враховуючи, що силами дітей та під керівництвом вчителів створюється унікальний освітній та виховний «позитивний» контент, який розміщений в Інтернеті, на ЗапоВікі, до якого має можливість безперешкодного, вільного та постійного доступу кожна дитина; в школах Запорізької області почали застосовувати практику використання робіт медіафестивалю в процесі навчання, і, що особливо цінно, в процесі виховання.

У рамках медіафестивалю створюються учнями такі медійні роботи, які можуть і повинні бути використані в процесі проведення виховних заходів як у школах, так і в позашкільних закладах; під час роботи літніх таборів відпочинку; у виховній та інформаційно-просвітницькій роботі класних керівників з учнями та їх батьками в навчальний час тощо.

Діти, а особливо підлітки, більше схильні довіряти враженням і думкам своїх однолітків, ніж повчальним бесідам дорослих. А створені дітьми соціальні медійні роботи (плакати, відеофільми, презентації, електронні журнали і т.д.), в яких дуже образно і доказово пропагується здоровий спосіб життя, шкода асоціальної поведінки, краса і неповторність навколишнього світу, які переглядаються колективно й індивідуально, обговорюються, формуючи позитивну мотивацію поведінки учнів.

Мало того, діти, якщо вони самі або їхні однокласники брали участь у медіафестивалі, цікавляться результатами. Їм цікаво порівнювати себе, свою роботу і свою думку з думкою своїх ровесників, а значить, вони з цікавістю та дуже критично дивляться конкурсні роботи, аналізуючи їх зміст і форму. Одночасно, у процесі цієї роботи, діти постійно спілкуються з «позитивним» контентом, матеріалом, який, як правило, пропагує здоровий спосіб життя і засуджує ризикові моделі поведінки. А значить, діти не просто проводять час за комп'ютером, в Інтернеті, а одночасно отримують корисну інформацію, яка, поступово, в процесі аналізу та дискусій, стає їх переконанням.

Таким чином, у нас з'явився новий ефективний інструмент, який не тільки вчить вирішувати питання комунікації серед молоді, але й частково вирішує завдання виховання та пропаганди здорового способу життя, які сьогодні ставлять перед засобами масової інформації міжнародні та державні інститути.

Слід зазначити, що прагнення до досягнення наміченої мети за допомогою медіатехнологій допомагає формувати стійкий інтерес до досліджуваної проблеми. Рефлексія як усвідомлення свого досвіду, оцінка діяльності через порівняння з діяльністю інших учасників допомагають зрозуміти і визначити перспективні цілі розвитку своєї комунікативної культури на інтелектуальному і емоційному рівнях.

Тож сьогодні, коли наші держави поступово входять у світовий інформаційний освітній простір, формування єдиного інформаційного освітнього простору області як експериментального майданчика у

формуванні національної системи освіти, відпрацюванню новітніх форм та моделей навчання учнівської молоді відіграє особливу роль. Потребує додаткового вивчення з метою активного поширення позитивного досвіду.

Література:

Делор Жак. Освіта: необхідна утопія // Педагогіка. - 1998. - № 5.

Гуділіна С.І., Хіврич В.В. Розвиток особистості через медіаторчість// Особистість в освітньому просторі. Збірник наукових тез. - Запоріжжя, 2012, 0,3 д.а.

Гуділіна С.І., Хіврич В.В. Організація міжнародного освітнього проекту «медіафестиваль для школярів»// Освітні технології XXI століття: інформаційна культура і медіаосвіта. ОТ'12.: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. - М.: Мнемозина, 2012. С. 96-102.

Князева М.Л. Ключ до самотворення. - М.: Молода гвардія, 1990.

Цимбаленко С. Б. Вплив Інтернету на російських підлітків і юнацтво в контексті розвитку російського інформаційного простору// Медіа, інформація, комунікація.